

PERSONALITĂȚI ALE ȘCOLII MEDICALE VETERINARE ÎN ROMÂNIA ANILOR 1919–1940: CONSTANTIN ȘT. MOTAȘ ȘI ALEXANDRU VECHIU

Stelian BĂRĂITĂREANU¹,

Simona CĂLIN², Mihaela C. POPP³

doruvet@yahoo.com; simona.calin93@yahoo.com;

mikacristi@yahoo.com

*„Măreția acțiunilor umane este măsurată de
inspirația care le dă naștere. Fericit este cel care
poartă în sine un zeu, un ideal de frumusețe și care
îl ascultă: idealul artei, idealul științei, idealul
țării, idealul virtuților Evangheliei. Acestea sunt
sursele vii ale gândurilor și acțiunilor mari. Toate
luminează reflecțiile infinitului.”*

(Louis Pasteur, *Discours de réception à
l'Académie française*, 24 aprilie 1882)

ABSTRACT: On 15 May 1861, Prince Cuza signed the Decree establishing a Veterinary School as a section of the National School of Medicine and Pharmacy, led by Dr. Carol Davila at that time. This school will mould the first personalities of the veterinary medical profession. With the strengthening of the veterinary education process in Romania, through the continuous development and transformation of the Veterinary School into the Higher School of Veterinary

¹ Conf. univ. la Facultatea de Medicină Veterinară, USAMV București; Doctor în Științe; Membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a Comitetului Român de Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii al Academiei Române.

² Doctor-Medic Veterinar; Secretar Executiv al Asociației Generale a Medicilor Veterinari din România.

³ Conf. univ. la Facultatea de Medicină Veterinară, USAMV București; Doctor în Științe; Membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a Comitetului Român de Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii al Academiei Române.

Medicine (28 March 1883) and then the Faculty of Veterinary Medicine (22 July 1921), the first Romanian veterinary medicine personalities also appear. The role of these specialists in strengthening the education, economy, and Romanian science is fully felt in the interwar period. From the myriad of personalities of the time, this paper presents Professor Constantin Șt. Motaș (1869–1931), Director of the Higher Veterinary Medicine School during 1919–1921 and the first Dean of the Faculty of Veterinary Medicine from 1921 to 1926, and Professor Alexandru Vechiu (1890–1954), one of the most famous and appreciated professors of the Faculty of Veterinary Medicine in Bucharest, the last Dean in office during the interwar period.

KEYWORDS: veterinary medicine, historiography, personalities of the interwar period

La mai puțin de 100 de ani de la înființarea primei școli veterinare din lume în Franța (Lyon, 1762), în România (București, 1856) încep să se predea primele cursuri regulate de cunoștințe veterinare, (2, 4, 15).

La 15 mai 1861, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza (1820–1873) semnează decretul de înființare a „Școlii de Veterinărie” ca secție a Școlii Naționale de Medicină și Farmacie, condusă la acea dată de Dr. Carol Davila (1828–1884). În cadrul acestei școli se vor forma primii profesioniști veterinari, extrem de necesari societății românești aflate în dezvoltare (15).

Odată cu consolidarea procesului educațional veterinar românesc, prin dezvoltarea continuă a programei școlare și trecerea de la o simplă „Școală de Veterinărie” la Școală Superioară de Medicină Veterinară (28 martie 1883) și mai apoi la statutul de Facultate de Medicină Veterinară (22 iulie 1921), apar și primele personalități medicale veterinare românești. Rolul acestor specialiști în consolidarea educației, economiei și științei românești este din plin resimțit cu precădere în perioada interbelică.

În perioada 1919–1940 învățământul medical veterinar românesc parcurge două etape importante: prima este cea a progresului științific (1861–1921) și a doua este cea a Facultății de Medicină Veterinară, ca parte a Universității București (1921–1948). Transformarea Școlii Superioare de Medicină Veterinară în Facultatea de Medicină Veterinară din București s-a făcut în anul 1921, când Ministerul Instrucțiunii Publice era condus (*ad interim*) de către Constantin Argetoianu (1871–1955). La inițiativa parlamentară a senatorului N. Tănăsescu, este votat proiectul de Lege

al transformării Școlii Superioare de Medicină Veterinară în Facultate și de încorporare în Universitatea din București. Legea a fost votată de Senatul României în ziua de 5 iulie 1921 (70 voturi pentru și 4 voturi contra), de Camera Deputaților în ziua de 19 iulie 1921 (109 voturi pentru și 2 voturi contra) și promulgată de Regele Ferdinand în ziua de 22 iulie 1921 (publicată în M.Of. 3429 / 22.08.1921). Prin acest act legal, învățământul medical-veterinar și-a primit consacrarea definitivă ca învățământ universitar (15).

Decanii Facultății de Medicină Veterinară din perioada 1921–1940 au fost: Constantin Șt. Motaș (1921–1926), Paul Riegler (1926–1930), Ion D. Poenaru (1930–1933), Gheorghe Udriski (1933–1935), Grigore Slavu (1935–1939) și Alexandru Vechiu (1939–1943) (10).

Profesorul Constantin Șt. Motaș (1869–1931)

A fost unul din cei mai mari profesori ai Școlii Superioare de Medicină Veterinară din București, respectiv ai Facultății de Medicină Veterinară. Activitatea sa în cadrul școlii medicale veterinare românești se regăsește într-una din cele mai însemnate perioade: de trecere de la statutul de Școală Superioară la statutul de Facultate: a fost ultimul Director al Școlii Superioare de Medicină Veterinară (1919–1921) și primul Decan al Facultății de Medicină Veterinară din

București (iunie 1921 – 15 februarie 1926) (10).

Constantin Șt. Motaș s-a născut la 15 aprilie 1869, în Vaslui, și s-a stins din viață la 8 martie 1931, la Menton în Sudul Franței (6, 9, 14).

Din însemnările Prof. Dr. Francisc Popescu, aflate în colecția AGMVR, se rețin o serie de informații biografice referitoare la perioada de formare a sa ca medic veterinar, cercetător și mai apoi cadru didactic universitar. Clasele primare le-a făcut la Vaslui iar studiile liceale (patru ani) la Iași. În anul 1886 este admis la Școala Superioară de Medicină Veterinară pe care o finalizează în 1892, obținând Diploma de Medic Veterinar nr 143 / 8 mai 1892 pe baza tezei de diplomă prezentate în fața comisiei formate din Al. Locusteanu (Director al Școlii), I. Popescu (Președinte Comisie), M.

Colben, C. Gavilescu și C.N. Vasilescu. În perioada studenției se implică activ în activitățile clinice și de combatere a epizootiilor și enzootiilor ce decimau șeptelul în acea perioadă, dar și în activitățile organizatorice ale Societății Studenților de la Medicina Veterinară, fiind Vicepreședinte (1889–1891) și apoi Președinte (1891–1892). Calitățile sale atrag atenția profesorilor și îl regăsim în corpul didactic la scurt timp după absolvirea Școlii Superioare. Astfel că, după ce a finalizat stagiul militar la Mangalia și a lucrat ca medic veterinar de județ la Câmpulung Mușcel, din februarie 1896 a fost angajat Șef de lucrări la Laboratorul de anatomie și histologie, condus la acea vreme de Prof. C. Gavilescu, unde va rămâne până în octombrie 1896. În perioada octombrie 1897 – octombrie 1898 a lucrat și în Laboratorul de embriologie și histologie din cadrul Facultății de Medicină, sub îndrumarea Prof. Dr. A. Obregia. În perioada octombrie 1898 – octombrie 1900 a fost Șef de lucrări în Laboratorul de microbiologie, Poliție sanitară veterinară și Clinica boalelor contagioase condus de Prof. G. Persu (9).

Începând cu anul 1900 are loc deschiderea spre cercetarea științifică internațională a tânărului Constantin Șt. Motaș, ca beneficiar al unui stagiului de specializare la Școala Superioară de Medicină Veterinară de la Alfort, Franța (octombrie 1900 – aprilie 1902). Aici are oportunitatea studierii piroplasmozelor în Laboratorul de boli infecțioase și poliție sanitară veterinară coordonat de Prof. Edmond Etienne Nocard (1850–1903). După această experiență, benefică dezvoltării sale profesionale, C. Șt. Motaș se reîntoarce la București unde ocupă la 4 mai 1902 postul de profesor suplinitor la Clinica și patologia boalelor contagioase, Poliția sanitară veterinară și Jurisprudență. Un an mai târziu devine Profesor provizoriu la aceeași catedră, pentru ca din 1909 să devină profesor titular; poziție pe care va activa până în anul 1926 (15).

Tot din însemnările Prof. Dr. Francisc Popescu (Decan al Facultății de Medicină Veterinară în perioada 1947–1950) aflăm că a fost „*al XXIV-lea profesor, cel de al VII-lea și ultimul Director al Școlii Superioare de Medicină Veterinară (1919–1921) și primul Decan al Facultății, ales în 21 iulie 1921 și prelungit termenul până în 15 februarie 1926*” (9).

Prof. C. Șt. Motaș s-a remarcat pe plan internațional printr-o serie de cercetări și descoperiri științifice importante, din care se amintesc:

– Transmiterea babesiozei (piroplasmaza, cărceașul) de la ovine bolnave la ovine sănătoase;

– Punerea în evidență a agentului etiologic al babeziozei ovine (în 1926, la propunerea lui C.M. Wenyon , acest protozoar a fost denumit *Babesia motasi*, în semn de recunoștință pentru savanții români: Victor Babeș și Constantin Șt. Motaș);

– Diagnosticarea durinei în România prin evidențierea agentului patogen *Trypanosoma equiperdum* în frotiuri proaspete și colorate și prin inoculare pe iepure;

– Evidențierea microfilariei în sângele câinilor infestați din România;

– Realizarea tehnicii de colorare Nocard-Motaș;

– Îmbunătățirea metodei de vaccinare antirabică (3, 10, 15).

Toate aceste studii au fost realizate atât în laboratoare din București și Paris (unde a fost discipol al renumiților savanți Edmond Etienne Nocard și Louis Pasteur), cât și pe teren, la animale din România (11, 15).

În calitate de coordonator al Catedrei Clinica și patologia boalelor contagioase, Poliția sanitară veterinară și Jurisprudență și-a dedicat mare parte din timp activității de organizare, diversificare și îmbunătățire a calității actului didactic, astfel încât cursanții să beneficieze în egală măsură de cele mai noi informații referitoare la patologia bolilor contagioase, legislația veterinară (legi, regulamente, organizare), jurisprudență, medicină legală, precum și de o pregătire practică în laboratoarele, clinicile și spitalele anexate catedrei. Prin activitățile practice desfășurate cu studenții se urmărea înțelegerea întregului proces de diagnostic, profilaxie și combatere a bolilor infecto-contagioase. Din acest motiv, studenții participau atât la activități de analiză și examinare microscopică și anatomopatologică, realizarea de experiențe și expertize de laborator, cât și la examene clinice completate la care examenele de laborator erau absolut necesare pentru diagnostic. Studenții erau implicați în cele mai diverse activități, precum administrarea tratamentelor, aplicarea măsurilor profilactice, organizarea acțiunilor sanitare veterinare, ieșirea pe teren pentru acțiuni de poliție sanitară veterinară (15).

În ultimul an de activitate didactică completă (1929–1930), Prof. C. Șt. Motaș a ținut 68 lecții de curs în care au fost prezentate 35 de boli, 24 ședințe de lucrări practice cu studenții, 13 ședințe de poliție sanitară veterinară și opt conferințe de jurisprudență veterinară. La toate acestea se adaugă peste 4000 consultații medicale veterinare de specialitate efectuate în clinicile facultății (9).

Aptitudinile de bun organizator s-au remarcat și în perioada în care a ocupat posturile de Director al Școlii Superioare de Medicină Veterinară și mai apoi de Decan al Facultății de Medicină Veterinară. Din această poziție a fost interesat de organizarea administrativă a instituției de învățământ, de programele analitice și cursuri, de modul de desfășurare a pregătirii studenților, de clinici și spitale, de examenele de sfârșit de an și de facultate, de relațiile cu asociația studenților, de activitățile culturale desfășurate de studenți, de buna organizare a bibliotecii facultății, precum și a spațiilor de cazare destinate studenților. A susținut demersurile studenților la toate forurile administrative, inclusiv în parlament (9, 15).

Alături de Prof. Dr. Paul Riegler (1867–1936), a contribuit la crearea și organizarea viitorului Institut „Pasteur” din București, denumit inițial Serviciul de seruri și vaccinuri (1905), apoi Institutul de Sero-vaccinuri (1909) și din 27 Decembrie 1921 Institutul de Sero-Vaccinuri „Pasteur” (cu ocazia comemorării a 100 de ani de la nașterea savantului Louis Pasteur). La acest institut a preluat în anul 1910 funcția de Diriginte-ajutător de la Prof. Dr. Al. Ciucă, continuându-și activitatea în cadrul Institutului de Sero-Vaccinuri inclusiv pe parcursul primului război mondial, când a fost evacuat la Iași și Harkow în Rusia, și ulterior după revenirea acestuia în decembrie 1918 în spațiile Facultății de Medicină Veterinară din București (5, 9).

Pentru dezvoltarea Institutului de Sero-Vaccinuri, Ministerul Agriculturii a împrumutat în 1924 Facultatea de Medicină Veterinară cu 58 hectare în comuna Giulești și, conform unui program dat de profesorii Riegler și Motaș, se va face un plan general de dezvoltare prin construirea a numeroase pavilioane (grajduri pentru animalele folosite la prepararea de seruri, laboratoare, magazine de furaje, locuințe pentru personalul angajat și numeroase anexe necesare funcționării în condiții optime). În primii ani de după reorganizarea și dezvoltarea infrastructurii de producție a Institutului de Sero-Vaccinuri se remarcă atât creșterea producției cât și diversificarea paletei de produse imunologice obținute.

Perioada 1900–1931 este una de maximă evoluție profesional-pedagogică, științifică și managerială a Prof. C. Șt. Motaș, reflectată atât în dezvoltarea școlii veterinare cât și a profesiunii medicale veterinare în ansamblul ei. Ca membru și Președinte al Asociației Generale a Medicilor Veterinari a militat pentru emanciparea serviciului militar veterinar, care se remarcase în campaniile din Bulgaria (1913) și din primul război mondial (1914–1918) (6, 11, 15).

A pus în aplicare hotărârea luată pentru construirea unui „Cămin al Asociației”, prin cumpărarea terenul, obținerea autorizației de construcție și demararea lucrărilor de construcție pentru imobilul din Bd. Regina Elisabeta nr. 33 (București), denumit „Palatul Asociației Generale a Medicilor Veterinari”, pe care nu a mai apucat să-l vadă terminat (9).

Împreună cu P. Riegler și Al. Ciucă a făcut parte din echipa care a preparat vaccinul antiholeric, cu care în 1913 Prof. I. Cantacuzino și colaboratorii săi au realizat marea experiență epidemiologică de vaccinare, în plin focar de holeră (15). Pentru aceste faptele a primit distincția Meritul Sanitar Clasa I. De asemenea, a fost laureat al Academiei Române pentru lucrările despre piroplazmoza oilor (9).

A fost membru în Consiliul Sanitar Superior din Ministerul Sănătății, Societatea Centrală de Medicină Veterinară din Paris, Societatea Română de Biologie (5).

A fost membru fondator al „Reuniunii Biologice Române” (din care s-a constituit ulterior Societatea de Biologie) alături de mari personalități ale vremii, dintre care îi amintim pe profesorii I. Cantacuzino, I. Athanasie, G. Marinescu, P. Riegler, Al. Obreja, Alexandru Ciucă, Mihai Ciucă, C. Ionescu-Mihăilești și D. Danielopol (9).

Prof. C. Șt. Motaș a încetat din viață la 7 martie 1931, în localitatea Menton din Franța în urma unei duble penumonii.

Fig. nr. 2 – Monumentul „Constantin Șt. Motaș” de la Mangalia (8)

Pentru a cinsti memoria Profesorului, Asociația Generală a Medicilor Veterinari din România ia inițiativa ridicării Monumentul „Constantin Șt. Motaș” la Mangalia (arhitect Prof. Constantin Iotzu) (Fig. nr. 2), obiectiv finalizat prin inaugurarea acestuia la data de 16 iulie 1933 (6).

Urna cu rămășițele incinerate ale profesorului a fost încimentată în soclul bustului. La dezvelirea monumentului au participat Prof. George Udrișchi (1867–1958), Președintele Asociației Generale a Medicilor Veterinari din România și Gheorghe Ionescu-Brăila (1879–1947), Directorul General al Serviciului Sanitar Veterinar din cuvântarea căruia se rețin următoarele cuvinte: „*Munca sa ordonată, desfășurată în cadrul unei vieți modeste, austere și credințe izvorâte din o analiză profundă a situațiilor și oamenilor le puna cu dezinteresare în serviciul intereselor publice.*” (9)

Profesorul Alexandru Vechiu (1890–1954)

A fost unul din cei mai renumiți și apreciați profesori ai Facultății de Medicină Veterinară din București, l-a succedat pe Prof. P. Riegler la conducerea Institutului de Sero-Vaccinuri „Pasteur” și la Catedra de Microbiologie, a fost Decan al Facultății de Medicină Veterinară din București (1939–1946) și Președinte al Asociației Generale a Medicilor Veterinari din România (10, 12).

Profesorul Al. Vechiu s-a născut la 14 ianuarie 1890, în Zăvoaia (județul Brăila) și a decedat la 3 martie 1954, în București (12).

Răsfoind însemnările Prof. Dr. Vasile Tomescu, aflate în colecția AGMVR, aflăm că Alexandru Vechiu a urmat școala primară în comuna natală Zăvoaia, iar studiile secundare le-a terminat în 1911, la liceul „Nicolae Bălcescu” din Brăila, după care s-a înscris la Școala Superioară de Medicină Veterinară din București pe care o finalizează în 1916, obținând Diploma de Medic Veterinar nr 383 / 6 iulie 1916 (14).

În perioada studenției a fost Președinte al Societății Studenților de Medicină Veterinară (1915–1916), implicându-se în rezolvarea problemelor studențești și susținerea diferitelor activități specifice școlii. După

terminarea facultății a participat la primul război mondial, acumulând experiență practică mai ales în patologia calului. După demobilizare este încadrat ca Șef de lucrări la Catedra de Patologie și Clinică Medicală a Facultății de Medicină Veterinară din București unde se face remarcant prin deosebitul său simț clinic. În primii ani de activitate didactică, 1924–1931, datorită cunoștințelor clinice deosebite, este solicitat și acceptat să suplinească și alte discipline, dovedindu-se un cadru didactic valoros în predarea noțiunilor de Chirurgie, boli infecțioase și igienă. În noiembrie 1925 susține teza pentru Doctorat în Medicină Veterinară cu titlul „*Contribuțiuni la studiul patogeniei și terapiei eclampsiei puerperale la cățea*”, pentru ca mai apoi să obțină o bursă de studii de doi ani în Franța (1.11.1925–1.11.1927). În această perioadă de pregătire și formare în cercetarea și clinica medicală veterinară urmează studii de specializare la Alfort (Franța) în Laboratorul de Cercetări al Serviciilor Veterinare, condus de reputatul microbiolog și imunolog veterinar Prof. Herni Vallée (1874–1947); Laboratorul de Fiziologie, Farmacodinamie și Terapie condus de Prof. François Maignon (1877–1963); Laboratorul de Patologie Medicală condus de Prof. Victor Robin; Laboratorul de Boli Contagioase condus de Prof. Lucien Panisset (1880–1940); Laboratorul de Anatomie Patologică al Facultății de Medicină din Paris, condus de Prof. Gustave Roussy (1874–1948). Își încheie perioada de pregătire din Franța prin parcurgerea cursurilor de bacteriologie de la Institutul Pasteur din Paris (1, 14).

După reîntoarcerea în țară, Prof. Al. Vechiu își reia activitatea de bază ca Șef de lucrări la Catedra de Patologie și Clinică Medicală, până la data de 14.03.1932 când este numit Profesor titular de Patologie Experimentală și Igienă Veterinară (disciplină vacantată prin trecerea Prof. Alexandru Ciucă la conducerea Catedrei de Patologie și Clinica de Boli Infecțioase ca urmare a decesului Prof. C. Șt. Motaș). În perioada 1927–1932 a suplinit și Catedra de Patologie și Clinica de Boli Infecțioase în perioadele în care Prof. C. Șt. Motaș a fost indisponibil (1, 14).

După decesul Prof. Paul Riegler (1867–1936), la data de 6 februarie 1937 Prof. Al. Vechiu este numit profesor titular la Catedra de Microbiologie și Anatomie Patologică și preia conducerea Institutului de Sero-Vaccinuri „Pasteur”, pentru ca după numai doi ani, la 8 noiembrie 1939 să fie numit Decan al Facultății de Medicină Veterinară din București, funcție deținută până în anul 1946 (14). În aceste funcții de conducere s-a remarcat prin numeroasele îmbunătățiri organizatorice și prin modul exemplar de

protejare a patrimoniului facultății și institutului, pe perioada cât acestea au fost evacuate pe parcursul celui de al doilea război mondial (1, 14). De asemenea, în perioada cât s-a aflat la conducerea Institutului de Sero-Vaccinuri „Pasteur” s-a remarcat prin interesul crescut în dezvoltarea infrastructurii de producție, realizând secția de la Giulești a institutului, unde a început fabricarea serului antipestos (1).

Spectrul activităților de cercetare executate de Prof. Al. Vechiu a fost larg, acoperind numeroase problematici ale patologiei animalelor din acea perioadă. A publicat în reviste de specialitate române și străine lucrări referitoare la febra tifoidă a calului, tuberculoză, boala Carré, tetanos, variola porcilor (Fig. nr. 5) și studii privind transmiterea experimentală a virusului pestei porcine clasice la alte animale, în special la iepuri, de la care a pornit prepararea vaccinului anti-pestos porcin lapinizat (1, 14).

Prin cercetările privind lapinizarea virusului pestos porcin, comunicate la cea de a XIII-a sesiune a Comitetului Oficiului Internațional de Epizootii de la Paris (30 mai – 5 iunie 1939) și publicate în buletinul acestei sesiuni cu titlul „*Sur la transmission de la peste porcine à d'autres espèces animales*”, Prof. Al. Vechiu dovedește că virusul pestos porcin se poate transmite la iepure, cobai și oi, în contradicție cu studiile efectuate până în acel moment de alți cercetători. Din concluziile experimentelor sale, derulate în perioada 1931–1938, se reține că unele tulpini mai puțin virulente se atenuază și mai mult prin pasaje succesive pe iepure, ajungând la o perioadă de incubație de peste 200 zile la iepuri. Acest virus odată adaptat la iepure nu mai revine la virulența inițială. Această observație a încurajat cercetătorul să lucreze la dezvoltarea unui produs vaccinal, iar rezultatele inițiale, publicate în 1943, evidențiau existența unei imunități active la vaccinul formolat 1–5% preparat cu aceste tulpini (13). În baza acestor informații este firesc să recunoaștem că Prof. Al. Vechiu este precursor al virus-vaccinului pestos porcin lapinizat folosit în profilaxia pestei porcine clasice.

Alte activități profesionale și științifice notabile sunt legate de reprezentarea României la manifestări internaționale, precum Congresul Chinologic din 1934 de la Monaco, unde a fost numit raportor general pentru combaterea bolii Carré; Congresul Internațional de Medicină Veterinară de la Zurich, Elveția, din 1938; Sesiunile anuale ale Oficiului Internațional de Epizootii (din anii 1939 și 1940); reuniunile anuale ale Societății de Biologie din Franța (Tomescu și Gavrila, 1983). A fost

Președinte al Asociației Medicilor Veterinari din România și Președinte al Societății „Protecția Animalelor”. În perioada 1935–1941 a întemeiat și condus „Revista Crescătorilor de Animale”. A făcut „Istoricul Mediciniei Veterinare Române” care a fost publicat în „Histoire de la Médecine Vétérinaire de France” (1).

De-a lungul vieții s-a remarcat prin sensibilitatea sa la necazurile și suferințele celor din jur, în special ale studenților veniți din mediul rural, ajutând mulți studenți să-și termine studiile. S-a stins din viață prematur, din cauza unei boli de inimă, în ziua de 3 martie 1954, la București (1).

Bibliografie:

- [1] Barbacaru, C., *Biografie Prof. univ. Alexandru Vechiu*, Arhiva biografică a personalităților medicale veterinare din România a AGMVR, 1984, p. 1–4.
- [2] Curcă, D., Andronie, I.C., Andronie, V., *The establishment of the first Agricultural Schools and Veterinary Medicine Schools in Romania*, 33rd International Congress on the History of Veterinary Medicine, Lutherstadt Wittenberg, Germany, 21–24 august 2002, Abstracts, p. 23, Proceedings: History of Veterinary Medicine and Agriculture, p. 117–127.
- [3] Iftimovici, R., *Creație românească în biologia universală*, Ed. Albatros, București, 1977, p. 1–391.
- [4] Iftimovici, R., *Istoria medicinei*, Ed. All, București, 1994, p. 1–372.
- [5] Lefter, L.V., Luca, F.A., Toma, A., *Moștenirea familiei Motăș*, Ed. Tehnopress, Iași, 2013, p. 1–328.
- [6] Olaru, H., *Cronică profesională 1861–2013*, Editura Medicală Veterinară, București, 2014, p. 1–606.
- [7] Pasteur, L., *Discours de réception à l'Académie française*, 24 aprilie 1882. Disponibil la: <http://www.academie-francaise.fr/discours-de-reception-de-louis-pasteur>. [Accesat: 11.02.2019]
- [8] Pădureanu, E.S., *Cinstim eroii comunității*, 2014. Disponibil la: <https://pagini-de-istorie.blogspot.com/2014/11/cinstim-eroii-comunitatii.html> [Accesat: 11.02.2019].
- [9] Popescu, F., *Biografie Prof. univ. Constantin Motaș, 1869–1931*, Arhiva biografică a personalităților medicale veterinare din România a AGMVR, p. 1–12.
- [10] Popp, M. C., Bărăităreanu, S., *Istoria Mediciniei Veterinare*. Volumul 1. Ed. Elisaveros, București, 2015, p. 200.
- [11] Predoi, G., Popa, V.V., Cornilă, N., *150 de ani de învățământ medical veterinar în România – București*. Omagiu. Ed. Medicală, 2011, p. 109–110.

- [12] Simionescu, C., Moroșanu, N., *Pagini din trecutul medicinei veterinare românești*, Ed. Ceres, București, 1984, p. 172.
- [13] Stoenescu, A., *Profesorul Alexandru Vechiu precursor al virus vaccinului pestos porcin lapinizat*. Arhiva biografică a personalităților medicale veterinare din România a AGMVR, 1996, p. 1–2.
- [14] Tomescu, V., Gavrilă, I.M., *Momente și personalități din trecutul științei veterinare mondiale (interferențe cu medicina umană)*, Ed. Ceres, București, 1983, p. 1–256.
- [15] ***, Universitatea din București, Facultatea de Medicină Veterinară (UB-FMV), *75 de ani de la întemeierea învățământului medicine veterinare în România, 1856–1931*, Tipografia Cultura, București, 1931, p. 11–111.
- [16] *** AGMVR, *Fotografii de colecție*. Arhiva biografică a personalităților medicale veterinare din România a AGMVR.